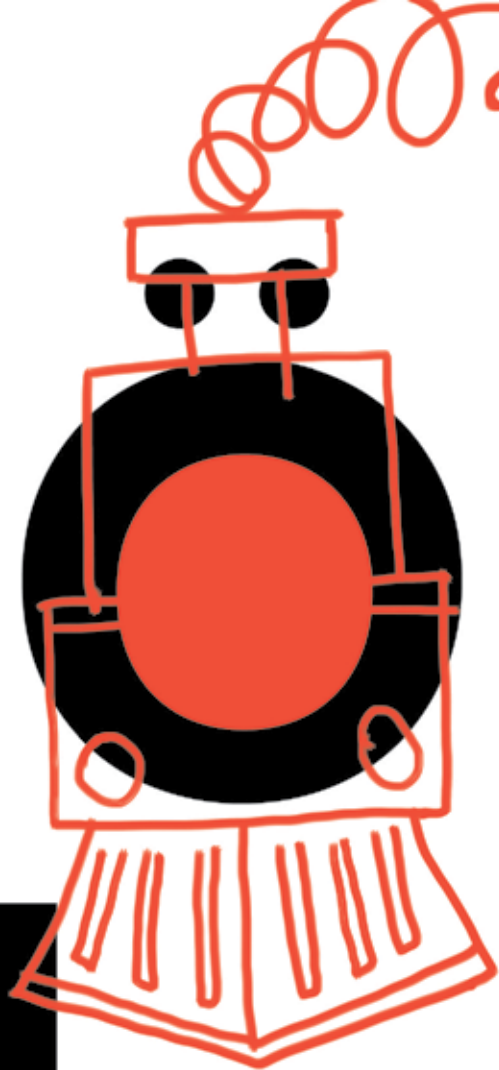

HEINRICH

B

LL

Trenin Tam
Saatiydi

5. BASKI
Çeviri: ZEYYAT SELİMOĞLU

♥ can
modern

HEINRICH BÖLL

TRENİN TAM
SAATİYDİ

Can Modern

Trenin Tam Saatiydi, Heinrich Böll

Almanca aslından çeviren: Zeyyat Selimoğlu

Der Zug war pünktlich

© 1977, 2009, Verlag Kiepenheuer&Witsch GmbH&Co. KG, Köln /

Almanya

© 1996, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin ilk baskısı Almanya'da 1949 yılında yapılmıştır.

Bu eserin Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1996

5. basım: Ekim 2022, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-3233-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750732331

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HEINRICH BÖLL
TRENİN TAM
SAATİYDİ

ROMAN

1972 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Almanca aslından çeviren

Zeyyat Selimoğlu

♥can

Heinrich Böll'ün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

İlk Yılların Ekmeği, 1982

Âdemoğlu Neredeydin?, 1996

Ve O Hiçbir Şey Demedi, 1997

Fotoğrafta Kadın da Vardı, 1998

Frankfurt Dersleri, 1998

Babasız Evler, 1999

İrlanda Güncesi, 1999

Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru, 1999

Dokuz Buçukta Bilardo, 2000

Solgun Köpek, 2002

Melek Sustu, 2004

Yolcu Sparta'ya Varırsan Eğer, 2011

Paylaşo, 2013

HEINRICH BÖLL, 1917'de Köln'de doğdu. İkinci Dünya Savaşı'nda çeşitli cephelerde savaştı, birkaç kez yaralandı, esir düştü. Savaştan sonra hem üniversite öğrenimini sürdürdü, hem de ağabeyinin marangozhanesinde çırak olarak çalıştı. İlk öyküleri 1947'den sonra yayımlanmaya başladı. Eserleri için aldığı ödüller arasında 1967 Georg-Büchner Ödülü, 1972 Nobel Edebiyat Ödülü vardır. Alman ve Uluslararası PEN Derneği'nin başkanlığını yaptı. 16 Temmuz 1985'te öldü. Heinrich Böll, edebiyat yaşamına öykü yazarak başlamış ve öykücülüğü hep ön planda tutmuştur. İlk çalışmalarından en nitelikli yapıtlarına kadar, Böll'ün öykülerinde keskin gözlemcilik yeteneği, çağdaş ve eleştirel düşünce yapısı, alaycılığı, insancıl yaklaşımı kendini açıkça belli eder. Böll'ün eserleri yalnız Almanya içinde ve Alman dilini kullanan ülkelerde değil, bütün dünyada XX. yüzyılın önde gelen klasikleri arasına girmiştir.

ZEYYAT SELİMOĞLU, 1922'de İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'nin ardından İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. *Direğin Tepesinde Bir Adam*'la 1970 Sait Faik Hikâye Armağanı'na, *Koca Denizde İki Nokta*'yla 1974 Türk Dil Kurumu Ödülü'ne, *Derin Dondurucu İçin Öykü*'yle 1994 Haldun Taner Öykü Ödülü'ne değer görüldü. Heinrich Böll, Yukio Mişima, Friedrich Dürrenmatt, Miguel Ángel Asturias, Yasunari Kavabata, Bohumil Hrabal, Georg Simmel, Ferenc Molnár, Siegfried Lenz, José Mauro de Vasconcelos gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. 2000'de İstanbul'da öldü.

Aşağıdaki karanlık geçitte yürürken trenin yukarıda perona girdiğini, kuvvetli bir sesin hoparlörden tatlı tatlı seslendiğini duydular:

“Paris-Przemyśl izinli treni...”

Sonra perona çıkan merdiveni tırmanıp yüzleri sevinç içinde izinli erlerin kocaman çıkınlarıyla indikleri bir kompartımanın önünde durdular. Peron her zamanki gibi çabuk boşaldı. Ötede, beride pencerelerin önünde genç kızlar, kadınlar ya da suspus olmuş, inatçı babalar duruyordu... O kuvvetli ses çabuk olun diye seslenmekteydi. Trenin tam saatiydi.

“Neden binmiyorsun?” diye sordu Katolik rahip, ere korkuyla.

“Neden mi?..” dedi er hayretle. “Belki de kendimi tekerleklerin altına atmak istiyorum da ondan. Belki de askerden kaçmak istiyorum... olamaz mı? Ne zorun var benimle?.. Belki, belki de delirmek istiyordumdur... Hak-kım değil mi yani: Delirmek hakkımdır. Ölmeye niyetim yok, işin korkunç tarafı da bu, ölmek istemiyorum.” Sözleri dudaklarından buz damlaları gibi akarcasına, soğuk soğuk konuşuyordu er. “Aldırma, sus... Biniyorum işte, nasıl olsa bir yer buluruz... Peki, peki, öyle olsun, kızma hadi, dua et benim için...” Çıkınını alıp açılır bir kapının

önünde durdu, pencerenin camını içeriden indirip o kuvvetli ses başının üzerinde yapışkan bir bulut gibi dalgalanırken dışarı sarktı: “Tren kalkıyor...”

“Ölmeye niyetim yok!” diye bağırdı er. “Ölmek istemiyorum ama işin kötü tarafı da şu ki öleceğim... yakında...”

Soğuk gri peron üzerindeki o kara tren gittikçe uzaklaştı... gittikçe uzaklaştı; geceye bürünmüş istasyon gözden kayboluncaya dek.

Görünüşte laf olsun diye söylenmiş bazı sözler birdenbire hileli bir havaya bürünür. Ağırlaşıp tuhaf bir şekilde hız alarak gelecek zamanın herhangi bir bölümünde bir yer açmak üzere, konuşandan öne geçer, hedefini kesinlikle bulan bir bumerang gibi korkunç, konuşana geri döner yine. Gelişigüzel bir konuşmanın düşüncesiz boşboğazlığından, çokluk ölüme giden bir trendeki ayrılık konuşması sırasında duyulan şu müthiş kasvetli ve donuk sözler, bütün kaderle ilgili şeylerin korkunç, aynı zamanda da sihirli gücünü birdenbire gören söz sahibinin üzerine kurşundan bir dalga gibi çöker. Sevdalılarla ölüme adanmış erler, içleri hayatın kozmik kudretiyle dolmuş olanlar bu kuvvete sahip olurlar bazen ayırdına varmaksızın, ani bir parıltıyla “taltif” edilir, bir yük altına girerler, o sözler gittikçe çöker, çöker içlerine.

Andreas vagonun içerilerine doğru yavaş yavaş ilerlerken içine bir mermi gibi düşen “yakında” sözcüğü, hiç acı vermeksizin, hemen hemen hiç ayırdına varılmaksızın etine, hücrelerine, lenflerine, sinirlerine işlemiş, sonunda herhangi bir yere çarpıp patlamış, ağır bir yara açıp kanını oluk oluk akıtmaya başlamıştı... yaşamak... acı çekmek...

“Yakında,” diye düşündü ve sarardığını hissetti. Bu arada, hemen hemen hiç ayırdına varmaksızın, alışkın olduğu şeyi yaptı. Bir kibrit yaktı; çıkınlarının üzerinde,

altında yatıp uyumakta olan yere uzanmış, çömelmiş erler kümesini aydınlattı. Soğuk tütün dumanının kokusu soğuk ter kokusuna, bütün er topluluklarına yapışan o tuhaf tozlu kir kokusuna karışmıştı. Sönmeye yüz tutan kibritin alevi yeniden cızırdayarak parladı, bu son parıltı içinde, ötede, koridorun daraldığı yerde, şimdi yavaş yavaş dikkatle ilerlemeye başladığı küçük, boş bir yer gördü. Çıkını kolunun altına sıkıştırmıştı, kasketi elindeydi.

“Yakında,” diye düşündü, korku içine işledi derinlerin. Hem korku hem de kayıtsız şartsız gerçek. Bir daha hiçbir zaman, diye düşündü, hiçbir zaman göremeyeceğim bu istasyonu, son saniyeye dek sövdüğüm bu dostumun yüzünü bir daha hiç görmeyeceğim... hiç... Yakında! Boş yere ulaşmıştı; çepeçevre uyumakta olan erleri uyandırmamak için çantasını dikkatle yere koydu, sırtını bir kompartımanın kapısına dayayabileceği şekilde üzerine oturdu. Sonra bacaklarını rahat ettirebildiği kadar altına almayı denedi; sol bacağına uyumakta olan bir erin yüzünün yanından dikkatle ileri uzattı, sağ bacağına da çaprazlamasına, uyuyan başka bir erin sırtını kapayan bir çıkının üzerinden uzattı. Sırtını dayadığı kompartımanda bir kibrit yandı, suspus olmuş biri karanlıkta sigarasını içmeye koyuldu. Bir parçacık yana kayınca sigaranın kıvılcımlı ucunu gördü; zaman zaman, yabancı sigarasından nefes çektikçe, kıvılcımın ışıltısı meçhul bir erin gri, yorgun, korkunç bir aldırmaazlığın acı çizgileriyle dolu yüzünü aydınlatıyordu.

Yakında, diye düşündü. Trenin takırtısı, her şey, nasılsa öyle yine. Koku. Bir sigara tütürme isteği, ne olursa olsun, bir sigara tütürmek... Yalnız, uyumamak. Pencereden kentin karanlık silueti geçiyordu. Uzaklarda, herhangi bir yerde, ışıldaklar gecenin lacivert mantosunu birkaç parçaya bölen uzun ceset parmakları gibi göğü taramaktaydılar... uzaklarda uçaksavar toplarının atışları... şu ışık-

sız, suspus olmuş, karanlık evler. Bu “yakında” ne zaman acaba? Kanı kalbinden çıkıp akıyor, dönüp yine kalbine akıyordu; dönüp duruyor, dönüp duruyor, hayat bir çember gibi, şu atmakta olan nabızı tek bir şey söylüyordu yalnızca: “Yakında”... Artık hiçbir şey söylemiyor, hiçbir şey düşünemiyordu bile: Ölmek istemiyorum... Tümceyi kurmak istedikçe aklına gelen şey şuydu: Öleceğim... “yakında”...

Arkasında, şimdi ikinci bir gri yüz belirmişti sigaranın ışığı altında; tatlı, çok yorgun bir mırıltı duyuyordu. İki yabancı kendi aralarında konuşuyordu.

“Dresden,” dedi seslerden biri.

“Dortmund,” dedi öteki.

Mırıltı devam edip daha da canlandı. Sonra bir küfür duyulunca mırıltı yeniden hafifledi, söndü; arkasında yalnızca bir sigara kaldı sonra. İkinci sigaraydı bu, derken o da söndü, sonra yine arkasındaki, yanındaki o gri karanlık, önünde hepsi de sessiz, hepsi de kara bir sürü eviyle kapkara gece. Yalnızca uzaklarda göğü tarayan ışıldakların o suspus olmuş, dehşet uyandıran uzun ceset parmakları. Bu parmaklara ait olan suretler sırtıyor, vurguncuların, hilecilerin suratları gibi sinik, dehşet salarak sırtıyorlar gibi geldi ona. “Seni yakalarız,” diyordu bu parmaklara ait olan dar, kocaman ağızlar. “Yakalarız seni; bütün gece ortalığı tarıyoruz.” Belki de küçük bir tahtabitini, gecenin mantosu içindeki küçücük bir tahtabitini aramaktaydı bu parmaklar, o tahtabitini bulacaklardı...

“Yakında”. “Yakında”. “Yakında”. “Yakında”. “Yakında”; ama ne zaman? Dehşet veren bir sözdü “yakında”. “Yakında” bir saniye içinde olabilir, “yakında” bir yıl sonra olabilir. “Yakında” dehşet veren bir söz. Bu “yakında”, geleceği sıkıştırıp eziyor, onu küçültüyor, kesin bir şey yok, hiçbir şey yok kesin olan, tam bir güvensizlik. Hem hiçbir şey değil hem de her şey “yakında”. “Yakında” her şey, “yakında” ölüm.

“Yakında” ölüyüm. Öleceğim, “yakında”. Sen kendin söyledin bunu, senin içinde biri, senin dışında biri söyledi sana bu “yakında”nın yerine geleceğini. Her neyse, bu “yakında”, savaş içinde gerçekleşecek. Bu bilinen bir şey, hiç değilse kesin bir şey. Savaş daha ne kadar sürecek?

Doğu’da her şey büsbütün yıkılıp yok olmadıkça daha bir yıl sürebilir, Amerikalılar ile İngilizler Batı’da saldırıya kalkmazlarsa, Ruslar Atlantik’e ulaşıncaya dek iki yıl da sürebilir. Ama kalkacaklardır saldırıya. Ama ne olursa olsun, her şeyiyle en azından bir yıl ister, 1944’ün sonu gelmeden savaş bitmez. Aşırı uysal, aşırı korkak, aşırı mert düzenlenmiştir bütün bu gereç. Demek süreç bir saniyeyle bir yıl arasında. Kaç saniye vardır bir yılda? “Yakında” öleceğim; daha savaş içinde. Barış nasıl bir şeydir bilemeyeceğim. Yok barış. Hiçbir şey yok artık, ne müzik... ne çiçek... ne şiir... insanlar sevinemeyecek artık; “yakında” öleceğim.

Bu “yakında”, bir gök gürültüsü gibidir. Bu sözcük fırtınayı ateşleyen bir kıvılcım gibidir, birdenbire saniyenin binde biri içinde bütün yeryüzü bu sözcükle aydınlanır.

Erlerin vücudundan çıkan koku her zamanki gibi. Kir, toz, cilalı çizme kokusu. Ne tuhaf, erlerin olduğu yerde kir de var... Ceset parmakları tahtabiti yakaladı...

Yeni bir sigara yakıyor şimdi. Gelecek günleri bir göz önüne getireyim, diye düşünüyor. Belki de bir seraptır bu “yakında”, belki çok yorgunum, sınırlarım çok gerilmiş de ondan kendi kendimi korkutuyorum. Gün gelip de savaş biterse ne yaparım, diye bir düşünmeyi deniyor... şey yapacak... şey yapacak... ama üzerinden geçip kurtulamadığı bir duvar var burada, kapkara bir duvar var. Hiçbir şey düşünemiyor. Kuşkusuz, cümleyi sonuna kadar düşünmeye zorlayabilir kendini: Okuyacağım... herhangi bir yerde bir odam olur... kitaplar... sigaralar... fakülteye devam ederim... müzik... şiir... çiçekler. Ama kendini cüm-

leyi sonuna kadar düşünmeye zorlasa da bunun olamayacağı biliyor. Bütün bunlar olamayacak. Düş değil bunlar, bunlar ağırlığı olmayan, kansız, insansı hiçbir cevheri olmayan soluk düşünceler. Geleceğin yüzü yok artık, gelecek herhangi bir yerden kesilip atılmış, bunu düşünüp durdukça o yakına ne kadar yakın olduğunu daha iyi anlıyor. “Yakında” öleceğim; bir yılla bir saniye arasında keşinleşecek bir gerçek bu. Artık düş kurmaya yer yok...

“Yakında”. Belki iki ay içinde. Zamanı kestirmeye çalışıp artık üzerinden aşamayacağı duvar bundan sonraki iki ayın önünde midir diye anlamak istiyor. İki ay, kasımın sonu bu... Ne var ki zamanı kestirmeyi başaramıyor. Güçsüz bir tasavvur bu. Şöyle de söyleyebilirdi pekâlâ: Üç-dört ya da altı ay, yankı yapmayan bir tasavvur. Ocak diye düşünüyor. Ama burada o duvar yok artık. Tuhaf, huzursuz bir umut uyanıyor. Birdenbire daha ileri atlayıp mayıs diye düşünüyor. Hiçbir şey yok. Duvar susuyor. Ortada duvar yok, hiçbir yerde... Hiçbir şey yok. Şu “yakında”... şu “yakında” yalnızca bir hayalet... düşünüyor: Kasım... Hiçbir şey yok. Yabansı, korkunç bir sevinç duygusu canlanıyor. Ocak... Daha gelecek ocak, bir buçuk yıl. Bir buçuk yıl yaşamak. Hiçbir şey yok. Duvar yok. İçini çekip mutlu düşünmeye devam ediyor; artık düşünceler zamanın üzerinden hafif, çok alçak çitlerin üzerinden atlayıp koşarcasına uzaklaşıyor. Ocak, mayıs, aralık... Hiçbir şey yok. Birdenbire boşluğa dokunduğunu duyuyor içinde. Duvarın kurulduğu yerin zaman kavramıyla ilişkisi yok. Zamanın bir değeri yok. Zaman diye bir şey yok artık. Umut hâlâ var ama. Güzel güzel atladı ayları böyle. Yılları...

“Yakında” öleceğim; kıyıya yakın olduğunu bilen ama birdenbire kuvvetli bir dalgayla açığa sürüklenen bir yüzücü gibi geliyor kendisi kendisine. “Yakında”... Arkasında var olamayacağı, artık yeryüzünde olamayacağı duvar işte burada.

İkinci Dünya Savaşı'nı bir piyade eri olarak yaşayıp, "Savaşta ve militarizmden daha saçma bir şey olamaz." kararına varan Heinrich Böll'ün bu kısa romanı, 1949'da yayımlandı. Alman ordusunun bütün cephelerde çökmeye başladığı günlerde, Andreas adında gencecik bir Alman eri cepheye katılma emrini alır. Kesin bir ölüme gittiği fikri kafasında saplantıya dönüşen Andreas, bindiği trenin bir ara istasyonda kaldığı saatlerde, bir randevuvinde genç bir Polonyalı kızla buluşur. Aralarındaki ilişki, bir cinsel buluşma olmaktan çıkıp gerçek bir sevgiye dönüşür. Bu arada, Andreas'ın alın yazısı olarak kabullendiği ölüm saati yaklaşmaktadır...

